

JOGI ALAPISMERETEK
ÉS SZELLEMI
TULAJDON

2007

VIZSGA

összeállította:
Esztergár-Kiss Domokos

Jogtudomány: társtud, hogyan, milyen normákkal van szabályozva a társ-i együttélés;;

- részei:
 - o *erkölcsi(mos), vallási(fas) norma:* már görögök is ez alapján ítéleztek; ma jog mindenk felett áll, vallási, erkölcsi csak adott csoportra vonatkozik;
 - o *szokásjog:* erkölcs és jog között, ez is szabályozza társ-i együttélést, pl: köszönés, megszólítás, érkezés;
 - o *írott jog;;*
- Erkölcsei és jogi norma közötti megfeleltetés:
 - o 10 parancs: 5.: ne ölj (kivétel: hóhér- halálbüntetési jog, háború),
 - o 8.: ne hazudj - jogban differenciált, nem feltétlenül szankcionálja (kivétel: hamis tanúzás, de ha csak rosszul emlékezik- téves;
 - o csalás;
 - o hamis vád;
 - o sajtó (amíg személyiségi jogokat nem sérti, de ha igen- helyreigazítási, rágalmozási per);
 - o üzleti élet (szerződés megtámadható, semmissé tehető, kártérítés-tisztességtelen verseny tilalma);
 - o politika (téves ígéret, helyzet téves beállítása- lemond v nem választják meg, Nixon hazugsága után eljárás ellene);
 - o tud.élet (mellékhatások eltitkolása, szakvélemény hamis adása));;

európai jog világa (történelem):

- római: folyamatos fejlődés (kitalálják adott helyzetekre törvényt), jogtudós egyben ügyvéd (tud+gyak együtt), erkölcsi szabályok → jog, alap: 12 táblás törvények;;
- Bizánc: 476: Ny-római bir összeomlása után jogutód, görög nyelven;
Justinianus: V.sz, polgári jog szülőatyja, összeszedte jogot: *Codex Justinianus* (civil jog foglalat, tv-ek), *Digesta* (=idézetek római jogtudósoktól) → *Corpus Juris Civilis*, tovább él: Lexi Romana Burgundiorum, Theodoritium;;
- egyházjog: kánoni jog viszi igazán tovább római, ami egyház szervezetét definiálja, tagozódást → *Codex Juris Canonici*;;
- nagyközépkor: jogtud újjászületik egyetemeken (1088: Bolognai egyetem, 1.Eu-ban; klasszikus tagozódás: jog, teológia, 7szabad műv, medicina); jogászképzés- bírakat egyre inkább közülük nevezték ki- jogász foglalkozás → *Jus Communere* (=közös jog);;
- felvilágosodás: Napóleon személyesen vett részt pompás jogérzéssel jogalkotásban → *Code Civil* (1804, fr. Polgárjogi tvkönyv);
Ausztria: Osztrák Polgárjogi Tvkönyv (1811);
Német Polg. Tvkönyv (1870 után, egység után);;
- ma: Dél-Afrikában római jog alkalmazása- búr(holland) telepesek vitték magukkal;;;

FOGALMAK:

- **jog:** magatartási szabályok, normák összessége, melyet állam szankcionál, érvényesülését állami kényszer biztosítja (pl: tartozom valakinek- nem adom meg- bíróság- végrehajtás);
nemzetközi jog: államok közössége hozza meg és kényszeríti ki (pl: bojkott, katonai lerohanás), probléma: ln államoknak kell elfogadnia, csak ha egyetértenek;;

- **erkölcs:** magatartási normák összessége, de nincs mögötte állami szankció;;

- jogi norma:

- szokásjog: ősbib (pl: Mo-on Árpádok óta tv-ek, de életet szokásjog határozta meg), *Werbőczy István: Hármaskönyv(=Tripartitum: nemesség privilégiumai, országos statutum, városi,helyi statutum)- szokásjogok gyűjteménye, de soha nem emelkedett törvényerőre, nem szentesítették;*
- írott jog: tv, rendelet;;
- Mo: törvénykezés: egy meghozza, király szentesíti (bár Ferenc József rendeletekkel), 1910-es: magánjogi tvjavaslat (nem fogadták el, mégis alkalmazták);
ma: írott jog, de nem mindig tartalmaz jogi normát (1953.I.tv: Sztálinnak emléket állít, 1990.XXVIII.tv: 56.okt.forr tv-be iktatása és nemzeti ünneppé nyilvánítása);;
- Anglia: precedens jog (= bíró által alkotott jog: bíróság által hozott döntés- publikálva- kötelező alacsonyabb rendű bíróságoknak, lm bírói szint: Lordok háza);;

- jogi rendszer: jogi normák alkotják;

- vertikális: nem állhat ell-ben fölötté lévő jogszabályokkal (ha mégis: alk.bíróság dönt);
 - o alkotmány: Mo: 1949.XX.tv: előtte nincs írott alkotmány, EU: elfogadásra törekszik, Anglia: nincs alk., Vatikán: egyházi tvkönyv;
 - o sarkalatos tv: lényeges dolgokat szabályozza, 2/3-os többség meghozáshoz,változtatáshoz;
 - o többi tv: 50%+1 meghozáshoz,változtatáshoz (ha új rendelkezés, akkor régít hatályon kívül kell helyezni);
 - o kormány, miniszter, önk rendeletei;
- horizontális:
 - o közjog: publikus, közzé van téve, közérdekű, kategóriás, nincs cselevesi szabadság, imperatív (pl: alkotmány, közigazgatási, pénzügyi, büntető, szabálysértési jog, nemzetközi közjog, EU jogszabályok egy része);
 - o magánjog: ez is publikus, de magánérdekű (pl: tulajdoncsere, életviszonyok, vagyoni viszonyok), de államnak is van érdeke, hogyan alkossa a jogot (pl: polgári, családi, gazd-i társaságok, agrár, föld, nemzetközi magánjog, nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga);
 - o komplex jog: köz- és magánjog összekeveredik (pl: munkajog, társ.biztosítási jog, versenyjog);;

- jogforrás: eszközök, ahonnan jogot meg tudjuk ismerni- jogállam ismerve;

- írott: jogszabály (Magyar Közlöny, tárcaközlönyök(pl: KSH), CD jogtár(időgép: adott időpontban mi volt érvényes), Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye(5 évenként));
- szokásjog: összegyűjtögetik, leírják;;

- jogszabályok megalkotásának szempontjai: ha 2 egyenrangú ellentmond, akkor utolsó érvényes; speciális előrébb, mint ált.;;

- jogszabály hatálya:

- időbeli: megszabva mikortól, visszamenőleg nem lehet (pl: MNB: alapkamat aznap életbe lép);;
- személyi: kikre vonatkozik: alkotmány (mindenkire), büntetőjog (csak term.személyre), polgári jog (term.személyre és cégre);;
- tárgyi: speciális, pl: föld, szabadalmi jog találmányra;;
- földrajzi: Magyar Köztársaság területe (fizikai ter, közlekedési eszközök fedélzete);;

- jogszabály érvényessége:

- hatályos és mégis érvénytelen: alkotmányellenes (pl: alk.bíróság kimondja, hogy érvénytelen); ált. emberi jogokkal, erkölcsi közfelfogással ellentétes (pl: kékszeműeket börtönbe);
- jogpozitivizmus: formálisan nézi, ha jogalkotó megalkotta, akkor az szent és nem lehet felülbírálni, XIX.sz-tól I.VH-ig;
- jognak addig kell engedelmességni, amíg erkölcs parancsa nem írja felül;
1948: ENSZ közgyűlés: Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata;
1950: Európai Tanács: Emberi Jogok Európai Egyezménye- Helsinki-folyamat (komm országok ratifikálják);;

- jogviszony: társ-i viszony, ami jog által van szabályozva- anyagi vonatkozások vannak bevonva jogba, mindig személyek között áll fenn, lebonyolódik v fennáll v megszűnik (pl: házasság, együttélés, de barátság nincs bevonva jog körébe);;

elemei:

- alanya: term.személy, jogi személy, állam, önk;
- tárgya: közvetlen, közvetett;
- tartalma: jogok és kötelezettségek;
- szerkezete: abszolút (alanytól különböző minden személy jogviszonyban van, pl: én órámmal), relatív (meghatározott személyek között, pl: eladom órámmal, horgásztestület tagjai);;

- jogi tény: minden emberi, társ-i, természeti esemény, jelenség, körülmény, amelynek jogi relevanciája van, azaz jogviszony keletkezhet, módosulhat, szűnhet meg;;

- emberi magatartás: jogos v jogellenes (büntetőjog világa) v jogilag semleges;
 - o jogügylet: ált másik fél is van;
 - o jognyilatkozat: nincs másik fél (pl: lemond vmiről közjegyző előtt);
 - o reálaktus: megtörténik v szándékos, (pl: születés, halál, költözés, diplomaszerezés, vers megírása, találmány létrehozása, óra megtalálása utcán, pofon másíknak);;
- emberi körülmény: megtörténik, nem szándékos (pl: tudatállapot változása, megbetegedés, születés, halál);;
- állami aktus: jogszabály, egyedi határozatok, reálaktus (pl: elvisznek börtönbe);;
- társadalmi aktus: idő múlása (pl: elévülés: határozat ellen biz ideig fellebbezni-jogorvoslat joga);;
- természeti aktus: term-i katasztrófák- vis major (pl: rossz idő miatti baleset, kátyú miatti sérülés);;

- **jog szükségessége:** nem lehet mindent szabályozni, elméleti sémát rak rá r. gazdag élethelyzetekre, de kell jog, mert jogfosztott társ (anarchia) erőszakoskodásba csap át;;

- **alkotmányos rend:** állami szervek követik Alkotmányt, alk.bíróság döntését;

pártállam: csak formálisa szétválasztva, gyakorlatban diktatórikus hatalom első titkár kezében;; hatalmi ágak szétválasztása biztosítja a törvények betartását:

- **törvényhozó:** egy (parlament), közt-i elnök picit beleszólhat- 1x visszaküldi, de nem vétőzhat, *USA:* elnök megvétőzhatja kongresszus által hozott törvényt;;
- **végrehajtó:** kormány (min.elnök), *USA:* elnök;;
- **ig.szolg:** független bíróság elnök és szenátus fölött is;

- **államirányítás:**

- **Állami Számvevőszék:** pénzügyeket ellenőrzi, nem függ kormánytól, elnök 12 évre;;
- **Alkotmánybíróság:** XX.sz-tól, *USA:* Legfelsőbb bíróság, *Anglia:* Lordok háza;
feladatai: előzetes normakontroll, törvényekről, jogszabályokról utólag megállapítani érvényességet, 11 főből, közt-i elnök elleni eljárás lefolytatása, nincs végrehajtói hatalma (egyházjog: saját bíróság, vállalat: saját alapszabály);
- **köztársasági elnök:** aggály- egy-en elmond- elküldi alk.bíróságra- ha nincs probléma, aláírja;
- **egyéb eszközök:** határozat, utasítás, rendelkezés, statisztikai körülmény, jogi iránymutatás, irányelvek, köztestületek szabályzata (MTA, ügyvédi kamara), oktatási intézmények szabályzata, vállalati alapszabályok;;;

MAGÁNJOG:

horizontális jogi rendszer egyik ága, egymás közötti jogviszonyt határozza meg;;

Polgári Törvénykönyv: alapkódex, polgár nem politikai értelemben, csak Magyar

Köztársaság területére vonatkozik, anyagi és személyi viszonyokat határozza meg;

megjelenés: 1945.IV.tv, időközben sok módosítás; nincs benne családjog- külön kódexben;;

részei:

1) ALAPELVEK:

célja: iránymutatás, társadalom meglévő elemeihez kapcsolja (pl: erkölcs), segítse törvény

egyes szakaszainak értelmezését (mivel tv-i rendelkezés absztrakt helyzetre vonatkozik),

hézagpótló (joghézag: nem gondolt rá jogalkotó- olyan élethelyzet, ami nincs szabályozva);;

- ésszerűség: common sense=józan ész, jogszabályt e szerint értelmezni (pl: 2 értelmezés esetén ésszerűt választani);;
- igazságosság: igazságtételező szerv, nem jogszolgáltató (jus=jog, igazság), *Marxizmus*: igaz, ami a párt érdekeit szolgálja;;
- jogbiztonság: jogszabályok ellentétmentessége, egységes jogértelmezés és jogalkotás koherens módon, *Mo*: Legfelsőbb Bíróság döntése minden bíróság számára kötelező, *Anglia*: precedens jog;;
- autonóm mozgástér és cselekvési szabadság védelme: csak ott kell beavatkozni, ahol szükséges, tiszteletben tartani szabadságot, *kommunizmus*: minden tilos, ami nincs kifejezetten megengedve;;
- rendeltetészerű joggyakorlás: autonóm mozgástér határát szabja meg;;
- joggal való visszaélés tilalma: pl: nemzeti vagyon rongálása, személyek zaklatása, tv-i érdek csorbítása, illetéktelen előnyök szerzése, spec esetek (nyilatkozatot nem tesz meg, pedig jogosult rá, így nyomós közérdeket sért, pl: társasház tartozása- nem járul hozzá);;
- jóhiszeműség és tisztesség: erkölcsi tartalmú, nem csalárd és rossz szándékú, de ha tévedésben van, az nem rosszhiszemű (pl: Tocsik-ügy);;
- együttműködés elve: nem minden ter-re (pl: büntetőjogban vádlott nem köteles együttműködni), tájékoztatási, értesítési, figyelmeztetési kötelezettség (pl: szerződéskötéskor);;
- elvárható magatartás: mindig adott helyzetben, ha tv szigorú feltételeket nem támaszt, akkor az általában elvárható módon kell viselkedni (nem szubjektív mérték!); ha vki nem elvárhatóan jár el, ebből nem szerezhet előnyt, ha mindketten, akkor méltányosság alapján kármegosztás (pl: régi magyar jogban gondos családapa, jó gazda gondossága);;
- értelmezés: M.Közt. gazd-i és társ-i rendjével, más jogszabályokkal összhangban kell értelmezni, ha spec jogszabály, akkor általánossal szemben az érvényes;;;

2) SZEMÉLYEK JOGAI:

személy+szellemi alkotások alanyai a jognak;;

- természetes személy:

- ember (nem állampolgár!), de állatnak nincsenek alanyi jogai;
- minden ember jogképes (jog+kötelezettség) életkorra, nemre, fajra, felekezetre való tekintet nélkül egyenlő, ezért jogképességet korlátozó szerződés v egyoldalú jognyilatkozat semmis- imperatív (felek nem mondhatnak le róla); csak felvilágosodás óta;;
- kezdete és vége:
 - fogantatástól (feltéve, ha élve megszületik)- oka: vagyonjogi viszonyok, pl: utószülött nem örökölné semmit; időpontja: megdönthető vélelem- születéstől 300.nap, amíg ellenkezőjét nem biz;
 - halál pillanatáig: vagyoni jogok átszállnak, mindig van örökös- állam; orvosi megállapítás (ha nem tudni hol v mikor, akkor bíróság állapítja meg- holtánnyilváníttási eljárás (legalább 5 éve eltűnt));;
- jogok és kötelezettségek szerzése: cselekvés (pl: szerződéskötés), külső körülmény alapján (pl: örökösnek kimondják);;
- cselekvőképesség: erről lemondó jognyilatkozat semmis, minden személy, akinek cselekvőképességét tv nem korlátozza v zárja ki (pl: kiskorúság);
 - cselekvőképtelen:
 - 14 év alatt, jognyilatkozata semmis (kivéve mindennapi élet csekély jelentőségű szerződésai);
 - bíróság helyezhet nagykorút gondnokság alá állapota miatt (ügyei viteléhez szükséges belátás hiánya);
 - kiskorú szellemi alkotásával (jogi tény) kapcsolatos szerzői jogokat birtokolja, de nem gyakorolhatja;
 - korlátozottan cselekvőképes: 14-18 év, munkája keresményével maga rendelkezik, szerződéskötés (amivel kizárólag előnyt szerez), ha házasság, akkor cselekvőképes lesz;
 - speciális esetek: cselekvőképtelen (pl: részeg), cselekvőképes (pl: fizikailag képtelen, de jogilag igen);;

- jogi személy:

- az a szervezet, amelyet a jog felruház (pl: állami szervezetek, M.Közt, cégek, term.személy);
- ugyanúgy jogképes, mint term.személy, kivéve emberre vonatkozó jogokat;;
- létrejött: jog elismeri, megszabja eljárási rendet, konstruál (jogszabály hatályba lépésével létrejön, pl: MTA, Vöröskereszt): név, székhely, tevékenység, képviselők, tagságról rendelkezik;;
- megszűnése: pontos időpont, van jogutódja (örökös, pl: egyesülés, átalakulás) vagy nincs (felszámolják- hitelezők kielégítése);;

fajtái:

a) non-profit:

- költségvetési szervek: közig, minisztérium, igyszolg, rendőrség, honvédelem, közoktatás, eügy, szociális ellátás;
- társadalmi szervezetek: egyesület, politikai párt, szakszervezet, sportegyesület, sportági szövetség, egyházak (lelkiismereti és vallásszabadsági tv szabályozza);
- köztestületek: privát+állami feladatok, nagy autonómia (pl: MTA, gazdasági kamarák, szakmai kamarák (ügyvédi, orvosi, mérnöki, szabadalmi, ügyi szakértői));
- alapítványok: közérdekű célra rendelt vagyontömeg kuratóriummal szoc, műv, humanitárius, kult célokra;
- közalapítvány: közfeladat ellátása, állami szerv hozza létre;;

b) gazdasági érdekű: fajtái:

- egyesülés;
- szövetkezet;
- egyéni vállalkozó;
- őstermelő;
- gazdasági társaságok=vállalkozás:
 - o külön kódex (Mo-on milyen formában lehet gazd-i tevékenységet folytatni);
 - o létrejöttéhez szükséges cégjegyzékbe bejegyzés (alapító okirat, alapító tőke);
 - o megszüntetéskor cégbíróság törli cégjegyzékből- cél: cégnyilvántartás nyilvános legyen- adatszolgáltatási kötelezettség (Rt: legszigorúbb, Bt,Kkt: legenyhébb);
 - o szigorú formakényszer ír elő (nincs szerződéses szabadság);
 - o Közkereseti Társaság(=Kkt):
 - családi kisvállalkozások, személyegyesítő forma,
 - nincs előírt tőke, tagok maguk dolgoznak, adják vagyont;
 - nem jogi személy, de saját neve alatt jogokat és kötelezettségeket szerezhet,
 - tartozásáért saját vagyonával felelnek tagok (de nem részarányosan, hanem korlátlan felelősség);
 - o Betéti Társaság(=Bt):
 - személy és tőkeegyesítő,
 - beltág (korlátlanul felel) és kültag (csak tőkét ad- korlátolt felelősség, nem vesz részt a vezetésben),
 - nincs indulótőke, nem jogi személy;
 - o Korlátolt Felelősségű Társaság(=Kft):
 - nem személy, hanem tőkeegyesítő,
 - tagok felelőssége korlátolt, törzstőke: 0,5M Ft, tőke nem mobil;
 - elválílik ügyvezetés (lehet tulajdonos is, aláírási jog) és tagság (nem szól bele közvetlenül ügyvezetésbe, nem képviselheti társaságot);
 - üzletrész aránya tagsági jogot testesíti meg, aránya a törzstőkével arányos, értéke a piaci érték;
 - ha el akarja adni részét, akkor tagoknak elővásárlási joguk van;
 - o Részvénytársaság(=Rt):
 - alaptőke (5M Ft) meghatározott számú és névértékű részvényekben jelenik meg, ebből értékpapírt állítanak elő- nagyon szét lehet darabolni (kisemberek is)- r.nagy tőkeegyesítés;
 - forgalmazás: tőzsdén v tőzsdén kívül; tőke mobil (kivonhatja pénzét);

- részvények tényleges értékét piac szabja meg;
 - *nyílt*: klasszikus, tőzsdén forog részvény;
 - *zárt*: minden részvényt lejegyeztek, kívülről nem lehet belekerülni;
 - *anonim=bemutatóra szóló*: nem lehet tudni kik a részvényesek-felvásárlások;
 - *névre szóló*: részvénykönyvet vezetnek;
- kockázati tőke társaság: innovatív találmányokra, ha siker, akkor többszörös nyerség;;
- típuskényszer: tv-i szabályozás egyes gazd-i tevékenységekre,
 - pl: banki, biztosítási tevékenységet csak Rt formában lehet üzni,
 - szabadalmi ügyvivői tevékenységet csak egyéni, társas iroda, Kft formában,
 - ügyvédi tevékenységet egyéni, ügyvédi iroda formában;
Anglia: konzervatív, *Németo*: engedékenyebb;;

- jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek:

pl: társasház, építőközösség, polgári jogi társaságok;;

- személyhez fűződő jogok:

- gyökere: Alkotmány (deklarálja ember alapvető jogait, de szankciót nem fűz hozzá, ha megsértik – lex imperfecta);
- nem lehet korlátozni szerződéssel, egyoldalú jognyilatkozattal, nem lehet lemondani róla (kivételek küzdősportok);;
- alkotmányos jogok:
 - egyenlő elbírálás elve,
 - lelkiismereti szabadság,
 - személyes szabadság,
 - testi épség,
 - becsület,
 - emberi méltóság;;
 - névjog: mindenkinek joga van név viseléséhez- *pozitív jog* (becenév, amit nem szeret- jogsérelem); más nem élhet vissza nevével (közéleti személyek felvett nevet használhatják, sőt kötelező, ha vkinek pontosan ugyanaz a neve);;
 - jó hírnév védelme: névvel, képmással, hangfelvétellel vissza lehet élni (kivéve közszereplő tudósításban; privát szféra védelme ⇔ szólás szabadság);;
 - levéltitok, üzleti titok védelme: gazd-i tevékenységhez tartozó tény, adat, melynek nyilvánosságra hozatala, megszerzése sérti jogosult érdekeit (feltéve sértett megteszi szükséges óvintézkedéseket);;
 - magánlakás sérthetlensége;
 - adatvédelem: nemcsak titkos adatok, hanem személy v cég saját adatai- *információs önrendelkezési jog* tiszteletben tartása (külön adatvédelmi biztos(=ombudsman), csak egy-nek tartozik felelősséggel);;
- szankciók: polgári, büntetőjog; sértett követelheti, hogy bíróság állapítson meg:
 - jogsértést, jogsértés abbahagyását, eltiltást, nyilatkozattal elégtételt, sérelmes helyzet megszüntetését, jogsértés előtti helyzet visszaállítását, kártérítést;
 - ha jogsértés nem áll arányban szankcióval, még bírságot is kiszabhat;
 - ezek a jogok csak személyesen érvényesíthetőek (meghalt személynek kegyeleti jogai);;

3) TULAJDONJOG= DOLOGI JOG: → polgári jog statikája

- **dolog:** minden birtokba vehető tárgy; típusai: ingó (ami nem ingatlan) v ingatlan (telek, föld, erdő, ház, épület) – ezek vkinek tulajdonában;;

- **tulajdon:** társ-i viszony, ehhez jogot M.Közt biztosítja;;

- tulajdonjog:

- mindenkinek szabadon lehet;
- tárgya: minden, ami birtokba vehető;
- sérthetetlen (magántul-t csak közérdekből lehet kisajátítani- kártalanítás);
- földben ásványi kincsek államé;
- épület tulajdonjoga földtulajdonost illeti (kivéve ell-en állapotok meg v tv máshogy rendelkezik);
- ha elválnak tulajdokok, akkor használati jog illeti meg másikat, eladáskor másiknak elővásárlási joga van (pl: társasház: föld közös tud, de lakások egyéni);;
- tulajdon és birtok elválasztása: tul (jogviszony) és birtok (állapot, jogi tény- hozzá fűződik *birtokjog*) már rómaiaknál is elválasztva (pl: tolvaj birtokos, de nem tulajdonos);;

- **fajtái:** magántul, köztul (állam, önk tulajdonában)→ piacgazdaság (azonos elbírálásban részesül); *kommunizmus:* tervgazdaság (köztulajdon előnyben);;

- tulajdonos jogosítványai:

- birtoklási jog (ne háborgassák);
- használati jog maga és családja számára;
- hasznok szedésének joga (szaporulat, pl: gyümölcs, kisborjú);
- hasznosítási jog (pl: bérbeadás);
- rendelkezési jog: jogok átengedése másnak, pl:
 - o zálogjog (biztosítékkul adja tulajdonát),
 - o átruházási jog (eladja),
 - o uratlan jószág(felhagy tulajdoggal, pl: kidobja órát, de ingatlant nem lehet így elveszteni);;

- tulajdonos kötelezettségei:

- dolog terheit köteles viselni (javítási költség, pl: kár esetén; közterhek, pl: adó);
- *kárviselés* terhe;
- közművekkel kapcsolatos műveleteket eltűrni;
- szükséghelyzetben el kell tűrnie, hogy megsértsék,károsítják tulajdonát, de igényt tarthat kárainak megtérítésére (pl: közveszély esetén tűzoltók);;

- korlátozások:

- elvi:
 - o *liberalizmus* (tul szent, nem korlátozható),
 - o *kommunizmus* (r. korlátozottan magántul),
 - o *szociális piacgazdaság* (magántul nem sérthető, de szociális felelősséggel jár, azaz nagyobb terhet ró nagyobb tul-ra);;

- magánjogi:
 - *szomszédjog:* tul-ok egymás mellett- addig gyakorolhatom jogaimat, amíg másikat nem zavarom (pl: ráépítés, túlépítés);
 - ha *elidegenítési tilalom*, akkor nem adhatom zálogba, nem adhatom el- ezt csak szerződésben lehet kikötni;;
- közjogi:
 - *dologi korlát* (pl: nem tarthatok löfegyvert, bombát);
 - *használati korlát* (pl: saját telkemen úgy kerékpározok ahogy akarok, de közterületen közlekedési szabályok érvényesek);
 - *kisajátítás:* állam közérdekből elveheti magántul-t, ha teljes és azonnali kártérítést ad;;

- védelem:

- birtokjog védelme:
 - *birtokvédelem* a birtokost mindenkivel szemben megilleti- tulajdonossal szemben is (pl: bérbe adott házba nem mehet be akármikor; kivétel: ha jogtalanul szerezte)→ tulajdonbiztonság;
 - igényt tarthat *birtokháborítás* esetén (pl: szomszéd telken zavaró tevékenység);
 - *önhatalmú fellépés* (ameddig jogos, visszaszerzésben is felléphet, de korlátozottan);
 - birtokvitát jegyzőköz kell vinni- *sommás eljárás* (3 napon belül végrehajtandó határozat, általában eredeti állapot helyreállítása, kivéve ha nem jogos a birtok);
 - ha felek nem egyeznem meg, akkor *birtokper*;;
- tulajdonjog védelme:
 - ha ő a birtokos, akkor *birtokvédelem* is megilleti;
 - tulajdonigények nem évülnek el- *tulajdoni per=indikációs per* (ha elvették, bármikor visszakövetelheti, pl: műtárgyak tulajdonosai);
 - tulajdonába ne zavarják;
 - ha ingatlan-nyilvántartáson kívüli ingatlan tulajdonát megszerzi, akkor joga, hogy bejegyezzék (pl: öröklés, elbirtoklás);;

- tulajdonjog megszerzése:

- származékos:
 - tulajdonjog átruházása:
 - szükséges: megegyezés, érvényes jogcím (pl: adás-vétel, csere, ajándékozás, apportálás: cégbe vagyontárgyat befektet);
 - ingatlannál nyilvántartásba bejegyezni- cél: valós helyzetet tükrözze;
 - pénzszerzés (pl: eladok árut);;
 - *kivétel:* nem tulajdonostól, de ha jóhiszeműen veszem, akkor tulajdonos leszek→ ker-i forgalom biztonsága;
 - öröklés: hagyaték átadása adminisztratív aktus (örököst jogaiba helyezi);
 - jövedék:
 - szaporulat tulajdonjoga (pl: kisdísznó),
 - nem legális építőanyag házban (kártérítés kérhető),
 - telekre ráépítés,
 - feldolgozás,
 - jogszerű vadászat,halászat (kivétel: orrvadász nem szerez tulajdont, csak birtokot);;

- eredeti:
 - o *hatósági határozat:* tulajdonkeletkeztetés (pl: kisajátítás);
 - o *büntető végzés:* (pl: elkobzás);
 - o *elbirtoklás:* ha 10 évig (ingatlan: 15 év) birtokolja, akkor övé lesz;
 - o *találás:* uratlan jószág birtokba vétele (kivétel: kincs államé, viszont joga van méltányos találói díjra);;

- tulajdonjog megszűnése: átruházás, kidobás, megsemmisülés;;

- közös tul:

- ugyanazt a tárgyat,dolgát többen tulajdonolják,
- eszmei hányadrész (nem szedik szét tul-t; vita esetén egyformák a hányadok);
- tul védelmében bármelyik tulajdonos felléphet;
- ha megosztva, akkor részenként 1-1 tul, pl: közösen vesznek valamit, cégalapítás, öröklés, házassági vagyoni közösség, építkezés;;
- használat:
 - o nem gyakorolhatjuk másik rovására (vita esetén bíróság dönt);
 - o többség a döntő, de kisebbség méltányos érdekeit figyelembe kell venni;
 - o egyhangúság kell a normál élet körülményeit meghaladó döntéseknél (pl: tatarozás, átalakítás, elidegenítés- elővásárolási jog);;
- megszűnése: megveszik, megosztják;;

- korlátolt dologi jog:

- földhasználat: minden, ami rajta van, dologi, mert dolgokat köti, nem tulajdonost;;
- haszonélvezet: személyhez fűződik, élete végéig (pl: túlélő házastársnak a közösen szerzett dolgokra), feljogosít használatra, hasznosításra- tulajdonos csak üres joggal rendelkezik;;
- használati jog: személyes (pl: szívességi lakáshasználat);;
- szolgalmi jog: átjárás, közművesítés, fűstelvezetés; szerződéssel, elbirtoklással jöhet létre;
 - o *magánérdekű:* egymás mellett 2 telek (utca mellett és úszó telek- bejárni rá);
 - o *közérdekű szolgalom:* közmű átvezetése- hatóság határozattal hozza létre kártalanítási kötelezettséggel;;
- zálogjog:
 - o értékjog, követelést biztosító teher (csak ha pénzben meghatározható, pl: tartozás);
 - o ha jogosult nem teljesíti követelést, akkor kielégítheti záloggal (pl: kölcsönre ingatlant,gyártelepet biztosítékként- *jelzálog*; ingó tárgyat elzálogosít- *kézi zálog*);
 - o ha nem váltom ki időben- eladhatják és értékét visszaadják, de kamat,kezelési,értékesítési költséget felszámolnak;
 - o tv ereje által jön létre (pl: szállodában csomagot ott tarthatja, ha nem fizet; autójavító szervizben autóra zálog);;

4) KÖTELEMI JOG: → *polgári jog dinamikája*

- szerződések joga, vagyoni dolgok mozgását írja le;
- két v több fél jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik, jogosultság szolgáltatás követelésére- mind a két fél jogosult és kötelezett is;
- meghatározott személyek között → *relatív jogviszony*;;
- kötelem: jogok és kötelezettségek egysége;;

- elvei:

- szerződéses szabadság: nem érinthetetlen, hiszen közérdekből lehet korlátozni; nem lehet kényszeríteni, hogy szerződjön, de élet mégis rákényszerít (kivételek: elhagyott javak birtokba vétele ~ kukákból él);;
- partner szabad megválasztása: pl: melyik boltba megyek, de közüzemet nem, viszont közüzemi szolgáltató sem válogathat kuncsaftok között;;
- típuszabadság: ált igaz, de korlátozás: gazd-i társaságoknál típuskényszer;;
- szerződés tartalmának szabad meghatározása: igaz, de komoly korlátok: előírás, hogy mi tilos (pl: személyiségi jogok sérelme);;

- létrejött:

- szerződő felek egybehangzó akaratának kifejezése;
- *nyilatkozási elv*: mit mondott ⇔ *akarati elv*: feltehető szándék (szavak általános jelentése szerint);
- személyesen v ajánlattétellel (ajánlattevő kikötheti, meddig tartja az ajánlatát; elfogadó eldöntheti, hogy elfogadja vagy nem);;
- szóban: ez is érvényes, régen nagyon erős volt;;
- ráutaló magatartással: pl: vásárolok boltban, felszállok villamosra;;
- írásban: jogbiztonság miatt;
 - *egyszerű*: aláírják;
 - *magánokirat*: aláírások+2tanú;
 - *közjegyzői okirat*;
 - r. ritkán *egyoldalú jognyilatkozatból* jön létre (pl: díjkitűzés: matematikai sejtés, közbeszerzési pályázat);
 - *hatósági határozat, bírósági ítélet*;;
- élet eseménye keletkeztethet (pl: kárt okozott, kétszer fizette ki számlát- jogalap nélküli gazdagodás);;

- tartalma: az a jog és kötelezettség(kötelem), ami a szerződés megkötésével létrejött; felek szabadon határozzák meg (jogi korlátokon belül);

- *dolog adása/átruházása* (pl: adás-vétel);
- *tevékenység folytatása* (pl: előadás, szórakoztatás);
- *helytállási kötelem* (közüzem tartósan szolgáltató, pl: mindig lesz áram);;

- módosítása:

- felek egyező akaratával;
- bíróság: általában nem módosíthat (kivéve: tartós jogviszony esetén körülmény változásával nagyfokú aránytalanság jön létre és felek nem tudnak megegyezni; felek változása esetén is);

- szereződő felek változnak (pl: cég egybeolvad, term.személy meghal)- jogutód belép (pl: bérleti: ha meghal bérbeadó, attól bérlő marad; ha kötelezett meghal, akkor örökösnek kell fizetnie, kivéve: ha szerződés a konkrét személyhez van kötve (pl: eltartási, orvosi szolgáltatás));
- átruházás: átruházhatja követelést másra, de tartozás átvállalásába követelőnek is bele kell egyeznie;;

- teljesítése: kell, tartalom szerint a megadott helyen és időben; feleknek együtt kell működni (pl: tájékoztatási kötelezettség); ha nem, akkor szerződésszegés;; jog eszközei:

- foglaló: kötelezettségvállalás jegyében adja át egyik fél (ha vevő eláll szerződéstől, akkor elveszíti foglalót; ha eladó áll el, akkor foglaló kétszeresét fizeti);
- kötbér: teljesítő fél fizeti, ha késik, hibásan teljesít vagy elmarad (pl: határidős építkezések);
- késedelmi kamat: pénzzolgáltatás késlekedése (kikötés nélkül is él); banki alapkamat +2%, privát személyek között nem él alapból;
- garancia,jótállás: biztosíték; jog előírhatja kötelezően (de csak ami vállalható)→ fogyasztóvédelem; szavatosság is ide tartozik:
 - o kellékszavatosság: dolog él,jó,teljes;
 - o jogszatosság: eladó biztosítja, hogy tényleg átruházódott;
- banki garancia: ha valaki nem teljesít, akkor helyette bankja fizeti ki követelést (bank jutalék ellenében vállalja);
 - o spec. eset: akkreditív fizetési mód: nemzetközi forgalomban alakult ki; külföldi cégtől rendelék (ha előre fizetek, akkor én; ha előre küldi, akkor cég a kiszolgáltatót)- bank cég javára számlát nyit, akkor fizet a cégnek, ha igazolja, hogy elküldte árut- akkreditív le van foglalva, már nem tudom visszahívni; bank ezért pénzt kér (kezelés) – Párizsi Nemzetközi Kamara égisze alatt jött létre;
- jogvesztés: pl: részletfizetési kedvezményt elveszti- egész összeg egyszerre lesz esedékes;
- zálogjog;
- óvadék,kaució: pl: lakás,iroda bérleése- 3 havi bért előre kifizetni (ha rendesen fizetek, végül enyém marad);
- kezes: 3.személy teljesít helyettem, ha nem fizetek;
 - o sortartó: akkor fizet, ha adóson nem lehet behajtani;
 - o kézfizető: rögtön fordulhat kezeshez;;

- érvénytelensége: jogsegélyt ad hátrányos helyzetbe került félnek;;

- jogszabály megsértése: ekkor csak erre részre vonatkozóan semmis a szerződés, helyébe jogszabály lép (pl: árszabályozás);;
- igazságosság elvének korlátozása: jog csak akkor avatkozik bele, ha feltűnően nagy értékkülönbség (kivétel: ajándékozásnál viszont lehet)- sértett 1 éven belül megtámadhatja (kivéve: ha rosszhiszeműen kötötték, akkor akármikor megtámadhatja, de bizonyítani kell);;
- akarat hiba: tévedés, csalás, megfélemlítés (kényszerből írja alá);;
- leplezett szerződés: amit leplez, aszerint jár el a jog, mintha azt kötötték volna (pl: munkaviszonyi szerződést leplez megbízásával);;
- uzsorás szerződés: másik fél szorult helyzetét használja ki- eleve érvénytelen;;
- megváltozott körülmények: miatt aránytalanság, akkor bíróság módosíthatja (csak tartós jogviszonyt létrehozó szerződés esetén, pl: eltartási);;

- szerződésszegés: rosszul v nem teljesített (pl: elcsúsznak időben, hibás szolgáltatás, egyéb rendellenesség), de ha követelést bizonyos ideig nem teljesíti, akkor elévül (nem lesz semmis, csak lehetetlen érvényesíteni); felelősség nem áthárítható;;
 - o késedelem:
 - *objektív jogkövetkezmény*: ha vétlen, akkor is előfordulhat; ha pénztartozás, akkor késedelmi kamat jár;
 - *szubjektív*: amelyik fél hibás, az ad kártérítést másik félnek (pl: beszállító késett, ezért nem tudok fizetni 3.félnek);
 - *kötelezett késedelme*: jogosult jelzést ad, elállhat;
 - *jogosult késedelme*: nem fogadja árut, nem teremti meg feltételeket; amíg jogosult késedelembe van, addig kötelezett nem lehet abban-objektív: kár jogosultat terheli (pl: tárolási,őrzési költségek);
 - o hibás teljesítés:
 - szolgáltatás nem felel meg a szerződésben,jogszabályban leírtaknak, pl: kellékhányos (rosszul működő berendezés, hiányos)- kijavítás, kicserélés, árleszállítás, esetleg elállás- *kellékszavatosság* (6 hónap, állat: 60 nap, fogyasztási cikk: 2 év);
 - jogátruházás esetén szavatosságot vállal (csak saját árut lehet eladni)- *jogszatosság*;;
 - o teljesítés megtagadása: jogosult továbbra is követelheti szolgáltatást v elállhat, sőt kártérítést is követelhet; lehet, hogy szerződés objektív körülmények miatt ellehetetlenül;;

- megszűnése:

- teljesítés után: szavatosság még érvényesíthető;;
- közös megegyezés: felek felmondhatják v jövőben konkrét időhöz köthetik (pl: bérleti viszony); ha felbontják, akkor keletkezésre visszamenőleg- visszaállítani eredeti állapotokat;;
- egyoldalú: nem mindig lehetséges, szabályozott (pl: felmondási idő); múlta nézve: *elállás*, jövőre nézve: *felmondás*;;
- érdekmúlás: jogosult és köteles ugyanaz (pl: cégegyesülés); személyhez kötődő (pl: ha köteles, ill jogosult meghal);;
- elévülés: ha jogosult 5 évig nem követeli tartozást, akkor megszűnik követelés, de szerződést nem szünteti meg;;

- kártérítés: aki másnak kárt okoz, az köteles megtéríteni- *felróható magatartás* (kivétel: károkozó igazolja, hogy úgy járt el, ahogy általában elvárható); 5 év elévülési idő;

- jogellenes károkozás: akkor védelem (károkozónak bizonyítani, hogy nem így van);
- jogos károkozás:
 - o jogosult csak kártalanításra tarthat igényt (pl: vészhelyzet), kivétel: küzdősportok, túlzott önvédelem;;
 - o *reparációs jellegű*: tényleges kár és elmaradt haszon- eredeti állapot visszaállítása (de nincs büntető kártérítés, USA: háromszoros kártérítés is);
 - o ha károsult nem tudja számszerűen bizonyítani, akkor *ált.kártérítés*;;
- feltételei: károkozó és károsult, kár, cselekmény és kár között ok-okozati összefüggés (károsultnak kell bizonyítani);;
- kár viselése: biztosító társaság átveheti károkozótól; *eredete*: bányakassza (pl: szakmai felelősségbiztosítást kell kötnie jogászoknak, orvosoknak, élet, egészség, vagyónbiztosítás); ha nincs károkozó, akkor az viseli a terhet, akinek a javában kár keletkezett (pl: nem található felelős, vis major);;

- módja:
 - o legtöbbször pénzbeli (egyösszegű v járadék) v természetbeli- eredeti állapot visszaállítása;
 - o elmaradt haszon és költségek (pl: eljárás, per) is beletározhatnak;
 - o *bíróság* csökkentheti, ha enyhe cselekedet miatt nagy kár- ekkor károsult csak kár egy részére tarthat igényt;
 - o *nincs kártérítés:* vis major, ill ha károsult felróható magatartása okozza kárt (pl: gyalogos autó elé ugrik);;
- fajtái:
 - o *vagyoncsökkenés* (ha vkinek vagyona jogalap nélkül más rovására nő, pl: lopás, kétszer számlázás, de terménybegyűjtés nem),
 - o *elmaradt haszon-* eredeti állapot visszaállítása,
 - o *kárpótlás* (pl: testi épség csorbulása),
 - o *költségek* (pl: elhárítás, érvényesítés, per),
 - o *kárcamat* (kártérítési kötelezettség a kár időpontjában keletkezik, de normál esetben nem számítják fel, csak ha pereskedés éveig eltart);;
- felelősség: az felelhet, aki vétőképes (cselekvőképes; ha nem, akkor gondozója felel (pl: gyerek kb 12 éves koráig, elmebeteg));
 - o szubjektív: csak az felel, akit perelnek;
 - o objektív: működtetőre terheli kártalanítást - *veszélyes üzem:* fokozott veszéllyel járó tevékenység (pl: közlekedés, építkezés), nincs felróhatóság, 3 év elévülési idő, kivéve: vis major, abszolút elháríthatatlan ok, külső ok;
 - o termékfelelősség:
 - majdnem obj; gyártó/importáló közvetlenül felel bizonyos károkért, amit termék hibája okozott- jogviszony gyártó és végfelhasználó között (létrejöttének oka: gyógyszer okozta károk- nehéz volt érvényesíteni szavatossági joggal);
 - bagatell ügyekkel nem foglalkoznak (határ: 500 Euro kárérték, ill egészségben,életben, testi épségben esett kár);
 - károsult köteles bizonyítani, hogy: kára van, termék volt a hibás, összefüggés van;
 - gyártó kimentheti magát, ha igazolni tudja, hogy: nem az ő terméke okozta, a hiba utóbb lépett fel (nem gyártás során), hatósági előírás okozta, technika jelen állása szerint hiba nem volt felismerhető (de gyógyszerek esetén ez nem érvényes);
 - elévülési idő: 3 év (felismeréstől indul),
 - jogvesztő határidő: 10 évvel termék forgalomba hozatalától termékfelelősségi igény elenyészik;;
 - o mögöttes felelősség:
 - *munkáltató:* munkaviszonyban okozott kár (munkajogilag később átháríthatja);
 - *állami szerv:* jogi eljárás során fellépő kár (pl: bíró megüti vádlottat);
 - *megbízó:* megbízottal együtt felel (kivéve: megbízó bizonyítja, hogy megbízó kiválasztásában,ellenőrzésében helyesen járt el);
 - *állat:* állattartó felel (ha vadállat, akkor veszélyes üzem; kivéve: úgy járt el, ahogy általában elvárható);
 - *élettelen dolog:* tulajdonost terheli (pl: épületről lehullott kő), kivéve: karbantartás,renoválás,ellenőrzés során helyesen járt el; (pl: váza kidobása: lakástulajdonos, de ha megnevezi, akkor az a személy);;

- szerződések típusai:

a) tulajdon-átruházási szerződés: dologszolgáltatás történik;; fajtái:

- adás-vételi:
 - o általában nem kell írásbeliség (pl: eladó átruházza tulajogot, vevő kifizeti vételárat);
 - o ált van határideje;
 - o tul.szerzéshez nem elég szerződés, tul.jognak át is kell szállnia (eladó addig tarthatja fenn, amíg vételárat nem egyenlítették ki);
 - o vevő birtokbaadástól kezdve viseli terheit, húzza hasznát;;
- o kötelezettségek:
 - eladó: tájékoztatási (terhekről, jogokról, tulajdonságokról), szavatossági felelősség (tényleges tul-t ruházza át, tehermentes), átadás költségeit állja (ha ingatlan: nyilvántartást rendezi);
 - vevő: átvétel költségeit állja, illeték (ha ingatlan: bejegyeztetés);;
- o opciók:
 - elővásárlási jog: szerződéssel v tv által jöhet létre, dologi jog, nem lehet átruházni, forgalomképtelen;
 - visszavásárlási jog: bizonyos ideig eladónak joga van visszavenni ugyanazon az áron (pl: megszorult helyzetben);
 - vételi jog: szerződés, de nem ruházza át tul-t, bizonyos időtartamon belül potenciális vevőnek joga van megvenni; meglévő vételárral kötik (pl: cégek egymást megveszik);
 - részletvétel: tulátruházás, de szerződésszegés esetén vevő elveszti részletfizetési kedvezményt (hátralévő összeg egyben esedékes); ha eladó fenntartotta tulajogot, attól dologban esett kár már használót terheli;;
- csere: nincs vételár, hanem kölcsönös tul.átruházás (pl: földtul, műkincs, ingatlan);;
- vegyes: ha eltérő értékű csere; visszterhes: ha feltűnő különbözet- megtámadható;;
- szállítási: bizonyos ütemezéssel szállít javakat- határidős adás-vétel (pl: gyár-kereskedő);;
- közüzemi szerződés: helytállási és dologszolgáltatási; szállítási keretszerződés, csak ha fogyasztó épp fogyaszt;;
- ajándékozás:
 - o dologszolgáltatás ingyenes formája; nem visszterhes;
 - o ajándékozó (tul.jogot átruházza) – ajándékozott (elfogadja);
 - o ha ingatlan, akkor írásban és van illeték (kevesebb, ha családtagok között);
 - o ha szerződés megkötése után komoly változások, akkor megtagadhatja; kisebb szavatossági felelősség;
 - o visszakövetelési jog: ha megvan ajándék és ajándékozónak létfenntartáshoz kell, megajándékozott súlyos jogsértést követ el, téves feltevésből történt (pl: jegyajándék házasság nélkül), de szokásos mértékű ajándékot nem lehet visszakövetelni (pl: könyv); gazd-i életben adományozás;;

b) tevékenység kifejtésére irányuló szerződés:

- vállalkozói: visszterhes, pl: tervezés, felépítés, feldolgozás, átalakítás, üzembe helyezés, szerelés, fejlesztés, utazás, fuvarozás, kutatás (de itt nincs garantálható eredmény);;
 - o vállalkozó kötelezettségei:
 - munkával elérhető eredmény létrehozására vállalkozik-*eredménykötelem*;
 - saját költségén végzi el, saját eszközeivel, de megbízhat alvállalkozókat, akikért ő felel;
 - kötve van megbízó utasításaihoz, amíg: nem tér el lényegesen a szerződéstől (elállhat) vagy célszerűtlen, szakszerűtlen (köteles megjegyezni), jogellenes (nem csinálhatja meg);
 - o megrendelő kötelezettségei:
 - szolgáltatás átvétele, vállalkozói díj megfizetése (teljesítéskor esedékes, részteljesítés is lehet);
 - nem szólhat bele, hogy vállalkozó miképp hozza létre;
 - ellenőrizheti vállalkozó tevékenységét, de terheli titoktartási kötelezettség;
 - *elállási jog* (bármikor elállhat megrendeléstől, de ha komoly ok nélkül, akkor köteles vállalkozó kárát megtéríteni, de nem köteles kárt megtéríteni, ha hibás teljesítés v késedelem);
 - *törvényes zálogjog* (vállalkozó birtokába került megbízó tárgya zálogba, amíg ki nem egyenlíti esedékes vállalkozói díjat);;
- megbízási: visszterhes (kivéve ha ingyenes, pl: mindennapi életben elintézek vkinek vmit); bizalmi szerződés: bármelyik fél bármikor felmondhatja (megbízott olyan határidővel, hogy megbízó gondoskodhasson ügyről); általában munkaviszony;
 - o megbízott:
 - köteles megbízott ügyet ellátni megbízó utasítása szerint, érdekeinek megfelelően- *gondossági kötelem* (nem garantált végeredményt vállal);
 - ha megbízó célszerűtlen, szakszerűtlen utasítást ad, akkor szólni kell;
 - o megbízó:
 - megbízási díjat kifizeti (teljesítéskor esedékes, de lehet előre is);
 - ha célt nem érték el, akkor nincs szerződésszegés (pl: bizományi nem tudja megszerezni), pl: orvos, ügyvéd, bizományi, munkaviszony;
 - o spec eset: orvos-beteg: csak azért nem lehet felelősségre vonni, mert beteg nem gyógyult meg; orvos nincs kötve beteg instrukcióihoz, sőt szakszerűtlen utasítást nem hajthat végre (ha igen, akkor felelősségre vonható);
 - o megbízás nélküli ügyvitel: vki úgy csinál vmit, hogy nincs megbízva – reálaktus, de ügyvivő és másik között mégis jogviszony, (pl: átveszem szomszéd levelét); helyénvaló (megbízó feltehető akarata szerint, ő érdekében; katasztrófa elhárítása esetén; szükséghelyzetben) v nem (kártérítés kérhető);;

c) használatra irányuló szerződés;;

d) pénzügyi,értékpapírkötelmeket szab meg;;

e) társasági szerződés;;

összehasonlító szempontok:

- *tevékenység eredményének kockázatát viseli:* vállalkozó, megbízott, munkáltató;
- *érdekeltség:* nyereség, megbízási díj (sikerdíj is lehet), munkabér (teljesítménybér is lehet);
- *utasítási jog:* korlátozott (csak cél), részletes, teljes körű (csak tv-i korlátok);
- *tevékenység költsége:* vállalkozó, megbízó, munkáltató;
- *mást igénybe venni:* alvállalkozó, személyesen (csak megbízott hozzájárulásával almegbízott), nem;
- *jogviszony megszüntetése:* megbízó elállhat, mindkét fél, mindkét fél (felmondási idő);
- *zálogjog:* vállalkozó, megbízott (de ügyvédnek nincs irataira, orvosnak nincs emberre), nincs;;;

5) ÖRÖKLÉSI JOG:

alkotmányos alapjog (örökhagyó rendelkezhet vagyonával, tulajdonával); örökhagyó halálakor a hagyaték: aktívák (vagyon) és passzívák (terhek) örökösre száll;;

- fajtái:

- törvényes öröklés: nem végrendelet alapján;;
- végrendeletes öröklés:
 - o egyoldalú jognyilatkozat (örökhagyó, aki csak term.személy lehet, kijelöli örököst);
 - o végrendelezési szabadság (akár jogi személy is örökölhét, pl: alapítvány, egyház);
 - o mindig legutolsó van érvényben (bármikor meg lehet változtatni);
 - o írott formában: magánokirat (2 tanú), közokirat (közjegyző) – alakiságoknak teljesülnie kell (pl: minden oldal aláírva);
 - o szóbeli végrendelet: súlyos betegség esetén, megfelelő tanúk mellett, de 3 csak hónapig érvényes;;
- öröklési szerződés: eltartás, ápolás, életjáradék fejében; végrendelet felülírhatósága miatt szerződés; alapos ok nélkül nem bontható fel;;

- törvényes öröklési rend: gyámhatóság intézi, természetjogot követi;;

- sorrend:
 - o leszármazottak arányosan (pl: 3 gyerek- 1/3)- ha nincs gyerek: házastárs-szülők- leszármazottai- nagyszülők- déd- ük- szépszülő- állam;
 - o *kiesés* (kiesett helyébe leszármazottja lép, pl: gyerek meghalt, akkor unoka), kiesési szabály nagyszülőknél már nincs (unokatestvér még örökölhét);
 - o ha nincs senki a családban, aki örökölhét, akkor állam (hagyaték sosem válik uratlan jószággá);;
- ági öröklés:
 - o ha nincs leszármazott; vagyon családon belül tartása;
 - o házastárs felé áramló vagyont korlátozza (ami vagyon szülőtől jött, oda száll vissza);
 - o túlélő özvegyet haszonélvezeti jog illeti meg (ha van gyerek, akkor ő nem örököl, de átruházhatatlan és életfogytiglan haszonélvezeti jogot kap);;

- köteles rész: utódokat, házastársat, szülőket illeti, ha:
 - o nem méltányos, kedvezőtlen végrendekezés (gyerekek felét kapják annak, amit törvényes öröklési rend szerint kapnának),
 - o még életében vagyoni jelentős részét elajándékozza (jelentős vagyontárgyra 15 évre visszamenőleg);;

- hagyatéki eljárás:

- illetéket kell fizetni, közjegyző folytatja le- hagyatéki leltár; akkor kell folytatni, ha:
 - o ingatlan (átírási eljárás),
 - o regisztrált hagyaték (pl: autó, betétkönyv, bankszámla),
 - o életbiztosítás,
 - o ingóság (meghaladja 300.000 forintot),
 - o szellemi alkotásokhoz fűződő jogok;;
- végzés: jog ekkor száll át;
 - o *teljes hatályú* (világos, normális helyzetekben, 15 napon belül lehet fellebbezni),
 - o *ideiglenes* (vitás helyzetekben, 30 napon belül perrel támadható);;
- hagyatéki tartozások: örökös felel ebben a *sorrendben*:
 - o eltemetés,
 - o hagyatéki költségek,
 - o örökhagyó tartozásai,
 - o köteles részen alapuló kötelezettség,
 - o hagyományok (örökhagyó kérése);
- mivel nem biztos, hogy örökhagyó vagyonából minden kifizethető (csak hagyatéki vagyoni értékéig köteles kifizetni- nem örökölheto adósság, mivel nem kötelezettséget vállal);;

- jogi személy halála: amikor megszűnik;

- jogutódlással: nincs kérdés (pl: átalakulás: BT → KFT);;
- jogutód nélkül:
 - o *megszűntetés* (tulajdonosok határozzák el)- végelszámolás;
 - o *tönkremegy*- felszámolási eljárás;;

- nem öröklődő jogok:

- személyhez fűződő jogok (csak kegyeleti jog marad),
- személyhez szorosan kötődő jogok és kötelezettségek (pl: eltartás, haszonélvezet, járandóság (pl: nyugdíj));;

- öröklési illeték:

- korlátozza vagyoni öröklést,
- mértéke rokonsági foktól függ (legkisebb, ha leszármazott örököl, távolodva nő),
- kedvezmények (lakásra, egyéb tárgyakra egységes),
- illetékmentesség (300.000 Ft alatt, takarékbetétkönyv, lakás haszonélvezeti joga);;

6) ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK;;

A cégalapítás gyakorlati szempontjai:

- mikor? Ha van termék és el akarjuk adni;
- honnan jön termék? Kié? – saját találmány, munkahelyen (prémium, előléptetés), spin-off cég;
- Kész-e? Kell-e még rajta dolgozni? eladható-e? – piac felmérése, megtérülési számítások;;
- cégalapítás előkészítése:
 - o *tulajdonosi hányadok* (pl: anyacég, ötletgazdák, technológiai fejlesztők);
 - o *vállalkozási forma* (BT, KFT, RT);
 - o *alaptőke* (pénz, szellemi v tárgyi apport);
 - o *ügyvédet* bevonni (jártas high-tech cégek működésében);
 - o *könyvelőt* bevonni (alaptőke tárgyi dolgokban és szellemi újításokban létezik-könyvelő mutatja ki);;
- cégindítás:
 - o *ügyvédi* feladatok (alapító okirat, társasági szerződés (cégbíróság bejegyzése után), szindikátusi szerződés, SZMSZ);
 - o *könyvelő* (APEH bejelentés, könyvelés, bérszámfejtés, munkaügy);
 - o *felügyelő bizottság*;
 - o *aduit=könyvvizsgálat*;
 - o *ügyvezető személye*; ha spin-off cég, akkor anyacég eszközeinek és egyéb forrásainak használata;;
- kezdeti idők:
 - o jelentősebb tőke investálása (seed money, 1.kör, 2.kör, 3.kör, tőzsde v szakmai befektető);
 - o inkubátor (kedvezményes bérleti lehetőség, díjtalan jogi tanácsadás, fizetés);;
- management feladata:
 - o projektek szerzése, koordinálása;
 - o pályázatok;
 - o budget (bevétel-kiadás), cash-flow (napi v heti lebontás) készítés és követés;
 - o üzleti terv készítése (műszaki, gazdasági irányvonal, piacelemzés, veszélyek és lehetőségek elemzése, termék pozicionálása,árazása, fókusz meghatározása),
 - o exit stratégia (cég eladása szakmai v pénzügyi befektetőnek, tőzsdére menni));
- IP-védelem: high-tech cég legnagyobb értéke a szellemi termék, alkalmazottakkal non-complete szerződés, strukturált helyen információ gyűjtés,tárolás, trade secret, szabadalmi védelem;;;

SZELLEMI TULAJDON:

- IP(= intellectual property; jelentőségét műszaki, gazd-i, politikai tényezők növelték meg);
- nincs alkotmányos alapja, polgári törvénykönyvből gyökerezik- külön törvények (nem tartozik emberi alapjogok közé);
- emberi ész szüleményei+ker-i tevékenységgel összefüggő jogok;;

- szellemi javak és termékek:

- termékbe foglalt műszaki tartalom (találmány, használati minta, topográfia, know-how),
- esztétikai forma (formatervezési minta),
- marketing célú árujelzés (cégnév, védjegy, földrajzi árujelző),
- termék által hordozott kifejezési forma (szerzői művek);;
- jellemzői:
 - o *különleges* (szellemi és anyagi forma- kettős szubsztancia; objektív(tudomány) és szubjektív(művészet) művek),
 - o *ubikvitás* (többszörös megalkotási, hasznosítási lehetőség, nem kell újratermelni, továbbfejleszthető, pl: Bell),
 - o *intangibilitás* (nem vehető fizikailag birtokba, ezért nehéz jogilag definiálni, logikai úton körülhatárolni),
 - o *versenyesszerek* (tőkeérték- kimeríthetetlen innovációs forrás);;

- feszültségpontok és megoldások:

- tény:
 - o *invenziós* (K+F, kreatív erőfeszítés),
 - o *innovációs* (magas ráfordítás, hosszú távú megtérülés),
 - o *imitációs* (könnyű, olcsó);;
- szükséges: erkölcsi és anyagi motivációt kell fenntartani, hogy ne legyen szabad préda;;
- megoldás:
 - o *kizárólagos hasznosítási jog:* részleges monopólium (csak design, műszaki tartalom, jelzés), nem privatív (nem vesz el mástól semmit), régen: titkolózás, államosítás;
 - o *megosztott jog:* szabadalom van rajta, de attól még lehet használni, sőt magáncélra előállítani;
 - o *preventív jog:* nem ad rögtön jogot a gyártásra, csak hamisítókkal szembeni fellépés lehetősége- jus excludendi(=másokat kizáró jog); *paradoxon:* piacgazdaság versenyen alapszik ⇔ részleges monopolisztikus jogok;;

- szellemi tulajdoni státuszok:

- nem védett(=public domain): szellemi alkotások általános formája, közkinccs része; alap gondolat(=idea, pl: mozgó védjegy, antibiotikum), oltalom nélküli (pl: lejárt, be nem jelentett);;
- védett(=private domain):
 - o szellemi tul.jog:
 - szabadalom(=patent),
 - szerzői jog(=copyright),
 - ipari mintajog(=design),

- védjegy(=trademark);
- o tisztességtelen verseny elleni védelem:
 - üzleti titok eltulajdonítása (pl: know-how),
 - szolgai másolás tilalma (csak ha már jelen van a piacon);;

- fajtái:

- iparjogvédelem: műszaki alkotások, technikai megoldások védelme, formatervezés, áru és vállalatjelzők;
- szerzői jog: ipari, tud, műv alkotások védelme;;

- szabályozás:

- Mo:
 - o rendelet: 20/2002. IM rendelet, kiadását felhatalmazások (tv végén) szabályozzák;
 - o törvény: 1995. évi XXXIII. tv;;
- EU:
 - o irányelv (direktíva):
 - harmonizálják egyes nemzetek jogát;
 - 2-3 éven belül kell végrehajtani;
 - kötelező részeket is előír;
 - ha ország nem teljesíti, akkor EU Bizottság figyelmeztetést küld, majd EU Bíróságnál pert indíthat ellene;
 - o rendelet (regulation):
 - azonnal érvényes EU teljes területén;
 - csak olyan területen hozható, ahol európai szerveknek jogalkotási hatásköre van (*Római Szerződés*: gazd, környezetvédelem, formatervezési mintaoltalom, de szabadalom nem);;

SZELLEMI TERMÉK VÉDELME:

1) ÜZLETI TITOK VÉDELME:

- titokban tart minden infót, ami nem közkinccs és kereskedelmi szempontból értékes;
- nem kizárólagos jog, védelem eltulajdonítás ellen (veszély: ipari kémkedés);;
- **előny:**
 - o nem kell bejelenteni,
 - o része: know-how oltalma,
 - o nincs feltárási kötelezettség (nem publikálják a találmány lényegét);;
- **hátrány:**
 - o történhet független kifejlesztés,
 - o mérnöki visszafejtés veszélye;;;

2) KÖZKINCS PARADIGMA:

- nyilvánosságra hozni;
- türelmi idő (fél évig nyilvánosságra kerülés után be lehet jelenteni, kivéve: önpublikáció);
- publikációs kényszer ⇔ szabadalmi jog;
- **előadásokat tartani:** közkinccsé válhat, ha szabadalmi bejelentés előtt, kivéve: visszaéltek feltaláló bizalmával és publikálták- feltaláló fél évig felléphet;
- **önpublikáció:** ön-újdonságrontás (USA: 1 évig levédheti), *defenzív publikáció* (marginális találmány közkinccsé válik- más nem szabadalmaztathatja);
- **köznek adományozás:** pl: öntöttvas kályha, www; TK(=Traditional Knowledge, pl: akupunktúra, jóga, tearecept);;
- **előny:**
 - o kapcsolatkeresés,
 - o marketing,
 - o véd szolgai másolás ellen;;
- **hátrány:**
 - o újdonságrontás (már nem szabadalmaztathatja),
 - o türelmi idő,
 - o nincs védelem mérnöki visszafejtés ellen;;;

3) SZERZŐI JOGI PARADIGMA:

- copyright, Urheberrecht; szerzői jogvédelmet élvez; kifejezési formát védi, de ideát nem (pl: magányos cédrus), pl: film, adatbázis, hangfelvétel, TV adás;;

- feltételei:

- egyéni, eredeti jelleg, minimális szellemi tartalom (de színvonaltól, mennyiségtől, esztétikai jellemzőktől nem függ);
- kivétel: ötlet, elv, elgondolás, eljárás, matematikai művelet, tudományos felismerés;;

- tartalma: jogok és kötelezettségek:

- személyhez fűződő:
 - szélesebb, mint iparjogvédelemben;
 - nyilvánosságra hozás joga;
 - névfeltüntetés joga;
 - mű integritásához való jog (megcsorbítás, meghamisítás, átformálás ellen, pl: színpadra viszik, átépítik, átfestik vázát);;
- vagyoni jogok;;
- nincs elsőbbségi elv; nincsenek igénypontok; szerző életében és halálától 70 évig (ha többen, akkor legtovább élő halálától 70 év);;

- felhasználás:

- többszörözés, terjesztés, nyilvános előadás, sugárzás, átdolgozás, kiállítás;;
- szabad felhasználás:
 - magáncélra (de jövedelemszerzés céljából nem, és másolat nem készíthető csak kézzel vagy írógéppel),
 - mű részletét idézni forrás megnevezésével, iskolai oktatás céljára;;

- fajtái:

- irodalom (szépirodalom, publicisztika, nyilvános beszéd, szakirodalmi mű, szakcikk, létesítmények tervei),
- tudomány (felfedezés, koncepció, hipotézis),
- művészet (ipar, fotó, film),
- üzleti terv, software(+dokumentáció; szabadalmat is kaphat, pl: eljárást vezérlő program, oprendszer, USA: üzleti célú programok is), adatbázis;
- színmű, zenemű, táncjáték, némajáték, rádió- és televíziójáték, film és más audiovizuális művek;
- képzőművészeti alkotások: rajz, festés, szobrászat, metszet (+terveik);
- fotóművészeti alkotások, térképek;
- építészeti alkotások (+terveik), épületgyűjtemény, városrendezési terv, műszaki létesítmény;
- iparművészeti alkotások (+terveik), jelmez- és díszlettervek, ipari tervezőművészeti alkotások;
- adatbázisok (amik gyűjteményes műnek minősülnek);;
- digitális jogok: különösen sérülékeny, ezért mouse-click contract, DRM(=Digital Right Management); másolat magáncélra sem készíthető (csak biztonsági);;
- előny:
 - nem kell bejelenteni,
 - mű integritása is védett (nem lehet változtatni, kivéve: oktatás, kutatás, magáncél),
 - védett másolás ellen;;
- hátrány: mérnöki visszafejtés megengedett (de eredménye korlátozottan használható);;

4) SZABADALMI JOGI PARADIGMA:

- thesis (csinálmány) ⇔ physis (teremtmeny);
- 1995. XXXIII.tv (sok módosítás, több, mint 100 paragrafus);
- szabadalmat nem lehet titokban tartani (ok: inspiráció, továbbfejlesztési lehetőség);
- terméket, eljárást is lehet; elviekben is lehet szabadalmaztatni (kivéve: vegyi jellegű);
- *hozzáférhetőség*: földrajzi megkötés nélkül, elvben akárki hozzáférhet- időben és térben abszolút;
- gyógyszer, szoftver (önmagában nem, csak belekódolt találmány), üzleti módszer,
- pl: fogaskerekű vasút(1.amerikai szabadalom), nadrágtartó, hajtószíj(1.magyar szabadalom), száloptika, golyóstoll(Bíró József), lézer, tranzistor, hangrendszer(Dolby);;

- alanya:

- feltaláló (bejelentést benyújtotta, általában ötletgazda v érdemben hozzájárult),
- jogutódja;
- ha többen, akkor közösen (arányt egymás között megállapítják)- *szerzőségi per* (bejelentésből valakit kihagytak);;
- feltaláló jogai: személyhez fűződő jogok:
 - o feltalálói minőségét ne vonják kétségbe,
 - o neve feltüntetését kérheti szabadalmi papíron,
 - o anonimitáshoz való jog (ne tüntessék fel nevét),
 - o csak ő engedélyével lehet nyilvánosságra hozni közzététel előtt;
 - o *szabadalmi jogigény*: ha bejelenti, akkor kapjon szabadalmat;;
- gondos vállalkozó:
 - o kérvény, hogy állapítsák meg, hogy ő konkrét megoldása ütközik-e szabadalommal;
 - o ha beleesik, akkor elutasítják;
 - o ha nem, akkor elfogadják- *prejudikáló hatás* (jövőben ugyanígy kell dönteni);;

- feltételei:

- új: emberiség tudását tökéletesíti; nem tartozik technika állásához elsőbbség napjáig, földrajzilag sem- azaz nem férhető hozzá akárki számára;
- feltalálói tevékenység eredménye: nem nyilvánvaló, nem egyszerű konstruktóri tevékenység; *fiktív személy* (szakember): elbírálók vizsgálják, hogy a találmány elvárható-e egy jó szakembertől;
- gyakorlatban előállítható és alkalmazható találmány: olyan eszköz, eljárás, szerkezet létrehozása, amely a természetben általában nincs meg, de *nem felfedezés*, mert az korábban létező anyagok, tárgyak megismerése- rögtön közkinccs;
kizárva: emberi és állati test kezelésére szolgáló eljárás (bár gyógyszerekre igen, USA: lehet);;
- megadás feltételei:
 - o megfelel kritériumoknak,
 - o formája megfelelő (leírás, nem lehet utólag hozzátenni),
 - o nem zárja ki semmi;;

- elvei:

- természetjog (természetes),
- jutalomelmélet (tud gazdagításáért),
- társ-i szerződés (időleges oltalom, hogy ne tartsa titokban),
- ösztönzés (új megoldások létrehozására, cserébe extra profit);;

- története:

- rómaiak: nem ismerték;;
- újkor: kezdődik (pl: gótika- könnyűszerkezetes építkezés közkincs), hercegi, királyi privilégiumként adják (pl: Brunellesci: kőmozgatás);
Anglia: pénzért akármire, de parlament fellépett ellene- *1.szabadalmi törvény*(=statutue of monopolies, alapelvei: csak arra szabadalom, ami gazdagítja közt; bíróság dönt, hogy beleesik-e oltalmi körbe), ha behoznak valamit, arra privilégiumot kap- *behozatali szabadalom*;;
- 1800-as évek: USA-ban bevezetik, hogy bejelentéshez igénypontokat kell csatolni; Mo: 1.szabadalmi hivatal- osztrák (nem ismertük el), törvényhozás nyelve latin (Eu-ban utolsók között tértünk át nemzeti nyelvre);;
- ma: Mo: 200.000, USA: 7millió;;

- Szabadalmi Hivatal működése:

- bejelentés: feltaláló jogigényét jelzi;
 - o elsőbbség napja: kérvény benyújtása szabadalmi hivatalnál (ha 1 éven belül más országban ugyanaz a találmány, akkor ugyanarra napra kapja elsőbbségi kedvezményt);
 - o prioritási vita: ha egymástól függetlenül ugyanazt találják fel- bejelentői rendszer:
 - *first-to-file* (Eu; Mo: ha ugyanazon napon, akkor 2 szabadalom),
 - *first-to-invent* (USA: due diligence: pár éven belül be kell jelenteni));;
- közlemény: szabadalmi bejelentésekről (név, cím);;
- közzététel: bejelentés után 18 hónappal szabadalmi hivatal publikálja (minden országban közkincs)- ideiglenes oltalom; feltaláló újabb, bővebb igényt jelenthet be újdonságrontás nélkül;;
- újdonságkutatás: szabadalmi irodalomban, hogy mi a technika állása; osztályozási rendszerek (NSO, nemzetközi szabályozás, kulcsszavas kutatás)- jelentés (ez után 6 hónapja van feltalálónak kérés fenntartására);;
- határozat: közzététel után 3-4 év;
 - o megadás: bejelentéstől 20 év oltalmi idő (utána közkincs);
 - o elutasítás: jogorvoslat Fővárosi Bíróságon- fellebbezés Fővárosi Ítéltáblához- Legfelsőbb Bíróság;;

- nemzetközi:

- Európai Szabadalmi Egyezmény: Európai Szabadalmi Hivatal(=EPO, München), de nem EU része; 30 ország tagja (Mo: 2003 óta);
 - o hivatalos nyelvei: angol, német, francia- igénypontokat mindhárom nyelven be kell nyújtani;
 - o érvényesség: ahol nemzeti nyelven benyújtotta és megadták;
 - o határidők:
 - bejelentés: 1 év elsőbbség (pl: bejelentik USA-ban, akkor Eu-ban elsőbbség);
 - közzététel: 18 hónap után;
 - újdonságkutatás: Hágában végzik (10 cikk témában: X..releváns, nem lehet szabadalmat adni, Y..több dokumentum kombinációja kizárhatja feltalálói tevékenységet, A..értelmes figyelembe venni)- eredménye alapján bejelentő dönt, hogy folytatja-e eljárást;
 - fordítások beadása: ettől 9 hónapig felszólalás lehetősége, 18 hónapig publikáció;
 - határozat: fordítástól 3 hónap;
 - o díjazás: alapilleték és megjelölt országoként illeték (max 7-ért kell fizetni), éves fenntartási díj egyes országokban;
 - o felszólalás: tagországok fordítás beadása után 9 hónapig- felszólalási eljárás döntései: hivatal elutasítja, helyt ad(visszavonja szabadalmat), korlátozza igénypontokat;;
- EU: még nincs megállapodás, csak védjegy és formatervezési mintaoltalom;;
- nemzeti: egyenként bejelenti országokban;;
- Nemzetközi Szabadalmi Egyezmény: PCT(=Patent Cooperation Treating), több, mint 100 tag; nemzetközi bejelentéssel szabadalmaztatás sok országban; 30 hónapig el lehet dönteni, hol folytatja;;
- //Párizsi Unió Egyezmény: 1883, ipari jogvédelemre, elvek: elsőbbség (1 évig külföldön is bejelenthető), nemzeti elbánás (ugyanazon jogokat biztosítják külföldieknek is);;
- Szellemi Tulajdon Világszervezete: WIPO(Genf), ENSZ része, több, mint 180 tag, találmányt be lehet jelenteni, eljárások nemzeti hivataloknál folytatódnak; lajstrom elektronikusan is hozzáférhető//;;

- tartalma: jogok (feltalálónak) és kötelezettségek (többieknek)- abszolút szerkezetű jog;

- preventív jog: kizárólagos jog funkcionális hasznosításra (cél: megtérülés biztosítása, vetélytársak kizárása, de nem termékmonopólium):
 - o gyártásra,
 - o használatra,
 - o forgalmazásra,
 - o forgalomba hozatalra való felajánlásra,
 - o importálásra,
 - o raktározásra;;
- terjedelme:
 - o szabadalmi leírásban ismertetni kell (találmány definíciója)- absztrakt fogalom; rajzok; igénypontokat kell megadni (megszabja, hogy mi tartozik bele az oltalomba)- kiviteli alak körülírása,
 - o pl: asztal (bútor, aminek vízszintes lapja és min 3 lába van), ekkor egyaránt asztal szabadalmat kap, fiókos asztal ellen felléphet, de függő szabadalom (műszaki fejlődés meggátolása ellen, pl: fiókos asztal gyártója kényszer szabadalmat kérhet);;

- hatálya:
 - territoriális: abban az országban, ahol bejelentik;
 - időbeli: 20 év oltalmi idő (éves fenntartási díj);;
- módosítása: feltaláló, bejelentő személye megdönthető vélelem; ha kooperációs megállapodás és egyik fél jelenti be hivatalnál, akkor perrel módosítható;;
- szabad felhasználás:
 - magánhasználat,
 - kísérleti célú cselekményre,
 - orvos által rendelt gyógyszer alkalmi elkészítése vény alapján;;

- fajtái:

- szolgálati találmány:
 - munkaviszonyban munkakörbe tartozó tevékenység keretében alkotta;
 - munkavállaló köteles jelenteni;
 - munkaadó 90 napig gondolkodik, hogy igényt tart-e rá- ha igen, akkor köteles találmányi díjat fizetni; ha nem, akkor feltalálói;;
- alkalmazotti találmány:
 - munkaviszonyban, de munkaköri tevékenységen kívül és beleillik vállalat érdekkörébe;
 - munkavállaló köteles jelenteni;
 - munkaadó 90 napig gondolkodik- ha igen, akkor feltaláló szabadalmaztatja, de munkáltatót hasznosítási díj illeti;
- Iparvédelmi Szakértő Testület: értékesítés esetén díj nyomban esedékes- nemfizetés esetén ez a testület szakvéleményt ad (díjazás mértékéről)- ha nincs megállapodás, akkor bíróság dönt; általában kevés per, mivel feltaláló elveszítheti állását, ha beperli cégét;;

- értékesítési formái:

- saját hasznosítás: gyártás;
- licencedíjért elad: hasznosítási engedély; lehet részleges is, pl: olyan terület, amit nem tud ellátni termékkel, EU: ez tilos);
- kényszerlicence: bíróság adja;
- engedély nélküli hasznosítás:
 - jogszerű: pl: kísérleti céllal;
 - jogszerűtlen: szabadalomtörlesztés- polgári jog szankciókkal sújtja;;

- korlátai, kivételek:

- privát használatra, kísérleti célra, magisztrális gyógyszerekre (gyógyszertárban kikevert) nem terjed ki;
- előhasználati jog: más már gyártotta, használta eljárást szabadalom előtt, akkor továbbra is engedik;
- átmenő közlekedési eszközök: mentesek;
- munkáltatói hasznosítás joga: csak díjigénye lehet;
- kényszerengedély: ha valaki licencet kér, de szabadalmas nem ad neki v nagyon sokat kér érte- bíróság szerződést pótolja; ha megadástól 3 év után sem kezdi el hasznosítani szabadalmat (USA: nem létezik);

- szankciók:

- bitorlás: Fővárosi Bíróság állapítja meg (adott termék belül van-e szabadalmi oltalmon; hármas tanács dönti el, ebből 2 természettudós);
- felszólítás abbahagyásra;
- eltiltás: további hasznosítástól;
- adatszolgáltatás: a hasznosítás mértékéről;
- nyilvános elégtétel;
- termék lefoglalása, megsemmisítése;
- vámintézkedés: import megakadályozása;
- gazdagodás kiadása: amihez bitorlás révén jutott- *objektív szankció* (nem függ attól, hogy jóhiszemű-e);
- lehet jóhiszemű, de addig, amíg nem kapja meg szabadalmas jogi felszólítását- bíróság vizsgálja, hogy gondos gazdához méltón járt-e el (szabadalomkutatás: ha iroda hibázott, akkor bitorló felléphet ellene, ezért kell felelősségbiztosítást kötnie)- ha nem (azaz felróható módon), akkor: kártérítés (Mo: reparáló jellegű, USA: háromszoros);;

- kizárás:

- hasznosítása közrendbe v közérdeksbe ütközik (pl: betörőszerszám);
- ember klónozására, csíravonalának megváltoztatására szolgáló eljárás;
- állatok genetikai azonosságát módosító eljárás;
- új növény és állatfajok, növények és állatok módosításából új keletkezése;
- már közkinccsé tették- nem új (kivéve: ha visszaéltek a bizalmával, fél éven belül bizonyítja);;

- megszűnés:

- 20 év után lejár;
- nem fizetik be fenntartási díjat (fél évig fel lehet éleszteni, USA: 2 évig);
- szabadalmas lemond (pl: látja, hogy meg fogják támadni);
- megsemmisítési eljárás:
 - o bárki (bitorló is) követelheti szabadalom megsemmisítését, ha szerinte jogtalanul adták meg- közérdek (=actio popularis),
 - o ha egyszer elbírálták, akkor nem lehet újra megtámadni;
 - o megsemmisítés visszaható hatályú (mintha meg sem adták volna);
 - o korlátozás: csak részben állnak fenn megsemmisítés feltételei, akkor szűkítik igénypontokat;;
- előny:
 - o államilag védett,
 - o kizárólagos jog,
 - o szabadalmi információ;;
- hátrány:
 - o nem automatikus,
 - o korlátozott, területiális (csak adott országra vonatkozik), részleges,
 - o költséges, hosszadalmas eljárás;;;

5) VÉDJEGYJOGI PARADIGMA:

- áru- és szolgáltatásjelző (márka, imázs része, emberek megismerték, elfogadták)-kereskedelem; kizárólagos jog (cél: piaci azonosítás); 1997. évi XI. tv;
- lehet szellemi alkotás is- szerzői jogi oltalom is;
- oltalmi idő: 10 év (de korlát nélkül megújítható);
- fantázianevek (pl: Canon), új értelmezés (pl: alma szögép);;

- feltételei:

- grafikailag ábrázolható- *jogbiztonság*;
- jól megkülönböztethető;
- ha kis megkülönböztető-képességű jelzések, akkor igazolni kell, hogy széles körben ismert;;

- tartalma:

- kizárólagosságot biztosít: csak ő használhatja (ha összetéveszthető, de mércéje a fogyasztó percepciója);;
- tárgya: áru eredetére utaló megkülönböztető árujelző;;
- feladata: árut többtől megkülönböztetse, célja: jelzés;;
- fellépés: védjegy ellen közérdekből bárki; ha oltalmazott nem használta és közkinccsé vált, összetéveszthetővé vált;;
- használat:
 - effektív: árun v csomagoláson védjegy elhelyezése; áru forgalomba hozása, raktározása; szolgáltatás nyújtása, felkínálása;
 - fiktív: üzleti levelezés, reklámozás;;
- hatálya: területi, időbeli (10 évente hosszabbítani);;

- folyamata:

- bejelentés: nem lehet utólag bővíteni;
 - elsőbbség: ha nemzetközi egyezmény tagja, akkor fél évig élhet többi országban elsőbbségi jogával;;
- meghirdetés: előtte 3 hónapig felszólalhat, akinek jogát sérti, de nem bárki (bárki csak abszolút kizáró okra tehet észrevételt);;
- megadás: lajstromba vétel visszaható hatállyal, ez után 5 éven belül meg kell kezdeni védjegy használatát- *használati kényszer* (Mo: 1970-től);;
- megújítás: 10 év lejártá előtt 1 évvel és utána 6 hónappal igazgatási szolgáltatási díjat befizetve;;

- nemzetközi:

- nemzeti: minden egyes országban;;
- Madridi Unió: Genf, legtöbb ország tagja, Mo 1908 óta;
 - Madridi Egyezmény (hazai lajstromozás után bejelentés)+ Jegyzőkönyv (elég hazai bejelentés);
 - folyamata: hivatal formailag megvizsgálja- hitelesítő értesítést küld tagországoknak- nemzeti hatóságok 1 éven belül megtagadhatják (ha nincs tiltakozás, akkor lajstromozott)- bejelentő módosítatja igényét;
 - díjazás: alapilleték és országonként;;

- EU közösségi védjegyoltalom(OHIM= Office of Harmonization Internal Market):
 - o Alicante, működését EU rendelet szabályozza;
 - o 5 hivatalos nyelv, 27 országra vonatkozik;
 - o coegzisztenciában össze európai védjegyjoggal;
 - o ha hivatal nem adja meg védjegyet, mert valamelyik országban akadály, akkor bejelentő konvertálhatja védjegyet többi országra;
 - o fellebbezés: cél: békés megoldás, de ha mégis: elutasító döntés ellen Tanács- EU Elsőfokú Bírósága- EU Bíróság (csak jogkérdésekre terjed ki);;
- Párizsi Unió Egyezmény: egyenlő elbírálás, elsőbbség elve;;

- lajstrom:

- bárki megtekintheti;;
- oltalmi kör: ábrázolás (ha színes, akkor színnel együtt; ha nem, akkor alakzat) és lajstromba vett áruk jegyzéke (illeték arányosan nő);;
- szemléletek:
 - o angolszász: védjegy használatától alakul ki, lajstrom csak megerősíti- nehezen követhető;
 - o kontinentális: lajstromozás teremti meg védjegyet- tiszta, átlátható, motiváló;
 - o Mo: ezek kombinációja: lajstromozáson alapszik, de van előhasználati jog;;
- osztályozási rendszer: nizzai nemzetközi egyezmény szabályozza; 45 kategória termékeknek és szolgáltatásoknak: 1..vegyianyag, 2..festékanyag, 3..kozmetikum, tisztítószer, 4..motorolaj, 5..gyógyszer, növényvédőszer, 35..üzleti szolgáltatás, 36..pénzügyi, 38..telekommunikáció, 42..műszaki, szoftver;
 - o előny: egyszerű tájékozódás, rendszert fejlesztik (pl: szolgáltatások később kerültek bele);;

- típusai:

- szó, szóösszetétel (pl: Coca-Cola),
- betű,szám (kombináció is, pl: IBM),
- ábra,kép,
- sík,térbeli alakzat (áru alakja, csomagolás is, pl: Michelin emberke, Toblerone),
- színárnyalat (színek kombinációja is),
- hologram,
- dallam,szignál,szlogen (pl: Az élet habos oldala.),
- mindegyik kombinációja;;

- földrajzi árujelzők:

- fajtái:
 - o eredet-megjelölés:
 - termék meghatározott földrajzi területről származik (pl: tokaji),
 - több termelőt jelöl- kollektív jog;
 - Brüsszelben regisztrálják (nemzeti hatóságok igazolása alapján: helyszín, minőség);
 - jelentős mezőgazd, ipari termékeknél, pl: szentgotthárdi kasza, Sheffield acél, lübecki marcipán, herendi;
 - o származásjelzés:
 - melyik országból származik, fogyasztóvédelmi célzatú (nem szabad hamisítani), pl: made in Hungary;;

- kizárás:

- abszolút (feltétlen): közérdekű ok miatt nem lajstromozható:
 - áru megnevezése, tulajdonsága, minősége miatt: közszó (kivéve: olyan áru, amit nem ír le, pl: egy gyógyszer lehet ára nevű, Volkswagen- leíró, de nem nevezték így autókat); életben már használt áru (pl: cipő); áru a piacon megszerezte megkülönböztető képességét- levédhető;
 - térbeli árujelző: áru külseje, ami termék műszaki funkcióját adja meg- gátolná műszaki fejlődést (pl: fogó új funkciókkal, Unicum palack csak likőrökre, de nem összes üvegre);
 - megtévesztő: pl: földrajzi név, de nem onnan származik;
 - közrendbe, közerkölcsbe ütközik: pl: bullshit- nincs ilyen szó, de bíróság elutasította;
 - állami felségjelzés, vallási jelek, nemzetközi szervezetek nevét használja;
- relatív (viszonylagos):
 - más védjeggyel összetéveszthető (ha jó hírnevű védjegy, akkor semmilyen árutípusra nem engedik levédeni, kivéve: bejelentőnek alapos oka van, pl: Siemens);
 - már más használja: bár mégsem védjegy, de ker-i forgalomban- nincs verseny a védjegyeztetésben (ha 5 évig nem használja, akkor elvesz, nem lehet rá hivatkozni eljárásban);;
- nem lehet védjegy: illat (mivel nem grafikusán ábrázolható, USA: lehet), mozgás, név (kivéve: beleegyezik- character merchandising), történelmi figura;;

- bitorlás:

- ha kizárólagos jogokat megsértik; *hasonlósági per:* elvi összetéveszthetőség (mesterséges, megkonstruált fogyasztó dönti el), de közvélemény-kutatási eredmények is dönthetnek (*Anglia:* nem bíznak benne, *Németo:* bíznak);;

- megszűnés:

- használat hiánya: 5 évig nem használták;;
- hasonlóság: felszólalási időszak után veszi észre- megtámadja védjegyet;;
- megtévesztővé válik: pl: földrajzi védjegyet átruháznak más helyen gyártóra;;
- köz elbirtokolja: közkinccsé válik, áru felveszi védjegy nevét- nem megkülönböztethető (pl: magnetofon, celofán);;
- rosszhiszeműség: úgy jelentették be, hogy tudja, hogy már más használja- sértett felszólalhat (pl: Ticketron- csak Mo-on nem védjegyeztetve, magyar védjegyeztette, de törölték);;
- iparjogot sért: pl: térbeli védjegyi igény formatervezési mintaoltalommal ütközik;;
- megszűnik jogosult: bárki kérheti törlést;;
- előny:
 - kizárólagos jog,
 - segíti előnyös értékesítést, technológia átadását,
 - szabadalom megszűnése után is hat;;
- hátrány:
 - tartalmat nem védi,
 - funkcionális jel nem lehet védjegy;;;

6) MÁS NEVESÍTETT OLTALMAK:

- használati mintaoltalom:

- tárgy kialakítására, szerkezetére v részeinek elrendezésére szolgáló találmány (kivéve: eljárás, vegyület);
- szabadalmi oltalmat nem lehet kapni rá, de ugyanolyan jogokat biztosít- „kisszabadalom”; oltalmi idő: 10 év;;
- kritériumai:
 - új (technika állásában nem tartozik bele, de fél év türelmi idő ha már publikálták);
 - feltalálói lépés (enyhébb);
 - ipari alkalmazhatóság;
- flyamata: bejelentés után nincs teljes körű vizsgálat (nincs újdonságkutatás, hanem csak formailag ellenőrzik);
 - bejelentői rendszer: Fro (Mo: mintaoltalom), regisztrálja, ha később vitatják, akkor bíróság dönt;
 - felszólalói rendszer: Mo 1948-ig, előbb publikálnak, aztán fel lehet szólni megadás ellen;
 - vizsgálati rendszer: Eu, mindig megvizsgálják, de fel lehet szólni;
 - bírálati rendszer: USA;;
- előny:
 - olcsóbb, gyorsabb(1 év alatt megkapható), mint szabadalom;
 - kumulálási elv: egy megoldásra többféle oltalom is fennállhat;;

- formatervezési mintaoltalom:

- külső, ornamentális, esztétikai aspektusok, pl: képzőművészet, autó-karosszéria, csomagolás;
- oltalmi idő: 5 év (5x hosszabbítható)- max 25 év;;
- kritériumai:
 - új (azonos minta még nem nyilvános, kevésbé vizsgálják- bejelentői rendszer),
 - egyéni jelleg (tájékozott felhasználó szemével nézve eltérő összbnyomást tesz);;
- tartalma: minta fényképe v rajza, nincsenek igénypontok;;
- igénylés:
 - magyar;
 - Európai Mintaoltalmi Hivatal (Alicante);
 - Nemzetközi Formatervezési Mintaoltalom: hágai egyezmény, WIPO ennek értelmében jár el; bejelentéskor meg kell adni, mely országokra terjedjen ki; országok külön-külön megtagadhatják megadást;;
- előny: hamar megkapható, kis módosítás lehet (úgyis összbnyomás számít);;

- topográfiai oltalom:

- pl: mikroelektronikai félvezető- integrált áramkörök elrendezését védi;
- oltalmi idő: 10 év;
- Mo: üres jog, nincs gyakorlati jelentősége (eddig egyetlen hibabejelentés);;

- növényfajta: új növény;;;